

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
T.a.v. Prof. mr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afschrift aan

Onderzoeksraad voor Veiligheid
T.a.v. mr. T.H.J. Joustra
Postbus 95404
2509 CK Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Onze referentie

BS2018002459

Op 28 september 2017 ontving onze ambtsvoorganger het rapport 'Mortierongeval Mali' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV). Wij zijn de OVV zeer erkentelijk voor het uitgebreide onderzoek dat is verricht.

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en betreft
vermelden.*

De aanleiding voor dit OVV-onderzoek was het verschrikkelijke ongeval in Mali op 6 juli 2016 waarbij korporaal Kevin Roggeveld en sergeant eerste klasse Henry Hoving tijdens een mortieroefening om het leven kwamen en een derde militair zwaar gewond raakte. Eerder, op 22 maart 2016, overleed sergeant eerste klasse Sander Klap als gevolg van het tragische ongeval in Ossendrecht. Deze twee ongevallen raakten iedereen bij Defensie diep, van de werkvloer tot aan de top. Defensie voelt zich verantwoordelijk voor dit ongeval en onze gedachten gaan uit naar de familie, vrienden en collega's die zijn geconfronteerd met een groot verlies. Eerder dit jaar bezochten wij hen persoonlijk en wij willen graag met hen in gesprek blijven. We weten dat we hun pijn niet weg kunnen nemen, maar willen hen steunen waar we kunnen.

We kunnen deze ongevallen helaas niet terugdraaien. We kunnen er echter wel alles aan doen om herhaling te voorkomen. Het OVV-rapport was voor Defensie dan ook aanleiding een externe commissie, onder leiding van de heer Jeroen van der Veer, onderzoek te laten doen naar de manier waarop we binnen Defensie omgaan met veiligheid. De conclusie van dit onderzoek was onder andere dat we beter moeten leren van fouten en dat de kernelementen strategie, structuur, systeem en cultuur moeten worden versterkt. Op basis van dit onderzoek en de aanbevelingen van de OVV ontwikkelden we het plan van aanpak 'Een veilige defensieorganisatie' dat wij onlangs de Tweede Kamer hebben aangeboden. U treft het plan van aanpak aan als bijlage bij deze brief.

In deze brief zetten we uiteen welke maatregelen we hebben genomen op grond van uw aanbevelingen uit het rapport over het mortierongeval in Mali. De maatregelen moeten in samenhang worden gelezen met de maatregelen uit het plan van aanpak. Ook geven we onze reactie op de derde aanbeveling - over de veiligheidscultuur bij Defensie - uit het OVV-rapport naar aanleiding van het schietincident in Ossendrecht.

Aanbeveling 1

Zorg dat de risicobeheersing passend is bij de huidige en toekomstige inzet van de Nederlandse krijgsmacht. Zet in op veranderingen die nodig zijn voor de vorming van een actief lerende organisatie.

Aanbeveling 1a

Investeer in een organisatiestructuur en –cultuur waarin de leiding ontvankelijk is voor kritische signalen van medewerkers. Zorg voor een operationeel management dat meldingen van veiligheidstekorten omzet in verbeteringen. Stimuleer vrije communicatie over veiligheidsrisico's om een breed veiligheidsbewustzijn binnen de defensieorganisatie te realiseren.

Aanbeveling 1b

Benut incidenten en ongevallen om van te leren. Zorg voor capaciteit om incidenten en ongevallen op objectieve en onafhankelijke wijze te evalueren, daar verbeterpunten uit te selecteren en te implementeren.

Aanbeveling 3, 'Veilig oefenen, lessen uit schietongeval Ossendrecht'
Onderzoek in hoeverre het wegvallen van meerdere veiligheidskritische barrières in het onderhavige schietincident indicatief is voor de veiligheidscultuur binnen Defensie in den brede. Besteed hierbij specifiek aandacht aan de vraag in hoeverre het veiligheidsbewustzijn op alle niveaus binnen Defensie is geborgd.

Defensie kent een unieke organisatiecultuur. Een cultuur van saamhorigheid, groepsgeest en een oplossingsgerichte 'can do' mentaliteit, maar ook een cultuur van loyaliteit, hiërarchie en uniformiteit. Deze cultuur is van grote waarde tijdens operationele inzet van de krijgsmacht. Dezelfde cultuuraspecten mogen echter niet uitmonden in ongevallen of ongewenst gedrag.

Het is aan alle medewerkers van Defensie een organisatiecultuur te creëren waarin veiligheid integraal onderdeel is van ons denken en doen. Dit vraagt een zorgvuldige en breed gedragen aanpak gecombineerd met een lange adem. Het einddoel is een *just culture*, waarin het proactief stimuleren van een veilig werkklimaat voorop staat, inclusief het naleven van de daarbij horende regels.

In overeenstemming met de aanbevelingen van de OVV en de conclusies van commissie-Van der Veer neemt Defensie als onderdeel van het plan van aanpak 'Een veilige defensieorganisatie' maatregelen om de veiligheidscultuur en het lerend vermogen te verbeteren.

Veiligheidscultuur en lerend vermogen:

- de gedragscode wordt aangevuld, waarbij de meldingsbereidheid specifiek aandacht krijgt. De kennis van de gedragscode wordt verhoogd door middel van een voorlichtingscampagne en de periodieke bespreking in elke eenheid;
- commandanten en leidinggevenden besteden dagelijks aandacht aan voorbeeldgedrag, elkaar aanspreken en het bevorderen van tegenspraak;
- voortzetten campagne 'Tegenspraak, ja graag!', gericht op het bevorderen van tegenspraak binnen Defensie;

- commandanten passen het Operationeel Risicomanagement (ORM) toe bij de (operationele) taakuitoefening. Hieronder verstaan we zowel oefeningen als missies. Door het toepassen van een ORM brengen we risico's bij het uitvoeren van onze taken in kaart en nemen vervolgens maatregelen om deze risico's zo klein mogelijk te maken. Het toepassen van een ORM wordt een vast onderdeel van de operationele taakuitoefening.
- een onafhankelijke coördinerende toezichthouder, de Inspecteur-generaal Veiligheid (IGV), ziet toe op een veilige taakuitoefening;
- de manier waarop het toezicht op veiligheid in de lijn is ingericht, vullen we nader in. Verantwoordelijkheden worden, waar dit nog niet het geval is, duidelijk benoemd. Een nieuw Veiligheidscomité bespreekt maandelijks de ontwikkelingen op het gebied van veiligheid van de organisatie en de onderzoeksresultaten op dit gebied. Daarnaast blijft de reeds bestaande Veiligheidsraad met daarin een vertegenwoordiging van de medezeggenschap en met de toezichthouders twee keer per jaar bijeenkomen;
- ook richten we een centrale directie Veiligheid in die verantwoordelijk is voor de werking van het veiligheidsmanagementsysteem en de bijbehorende P&C-cyclus ter ondersteuning van de militaire en ambtelijke top. De directie kan ter ondersteuning van de sturing inzicht verschaffen in de veiligheidsprestaties van de organisatie en trends op dit gebied;
- het veiligheidsbeleid, zoals vastgelegd in het Veiligheidsmanagementsysteem Defensie, wordt geactualiseerd;
- we maken de komende vier jaar in totaal 75 miljoen euro vrij om de veiligheidsorganisaties bij alle defensieonderdelen te versterken. Daarna is er structureel 25 miljoen euro beschikbaar. Door middel van een evaluatie zal worden bepaald of dat budget aanpassing behoeft;
- fysieke en sociale veiligheid worden geïntegreerd in het curriculum van initiële opleidingen en alle kader- en niveauopleidingen;
- commandanten en leidinggevenden maken veiligheid een vast onderwerp van het overleg met hun personeel en voeren periodiek *safety walks* uit binnen hun eenheid. Dit betekent dat zij regelmatig veiligheidsrondes maken binnen hun eenheid. Zij luisteren naar en gaan het gesprek aan met het personeel en zijn altijd aanspreekbaar op de werkvloer om zich een beeld van de veiligheidssituatie te vormen. Daarmee brengen zij het belang van een veilige werkomgeving nog nadrukkelijker bij hun medewerkers onder de aandacht.
- commandanten en leidinggevenden krijgen meer middelen om onveilige situaties in hun eenheid direct aan te pakken;
- de analyse en opvolging van meldingen uit de organisatie die de veiligheid betreffen, worden verbeterd;
- medewerkers op alle niveaus in de organisatie worden gestimuleerd om activiteiten stil te leggen als de veiligheid naar hun mening in het gedrang komt ('rode knop').

Aanbeveling 2

Maak voorafgaand aan een definitief besluit over deelname aan een internationale militaire missie, alsmede bij wijzigingen van missies inzichtelijk of, en op welke wijze, de veiligheid en gezondheid van uit te zenden militair personeel zijn gewaarborgd. Maak deze waarborg randvoorwaardelijk. Vul de rol van eindverantwoordelijke voor de veiligheid en gezondheid van Nederlandse militairen tijdens internationale missies nader in.

Aanbeveling 2a

Het opstellen van duidelijke, controleerbare criteria voor de veiligheid en medische zorg voor Nederlandse militairen tijdens internationale missies;

Aanbeveling 2b

Bij cruciale besluiten over wijzigingen van internationale missies de gevolgen voor de veiligheid van Nederlandse militairen en de beschikbare medische zorg in de volle breedte te beoordelen;

Aanbeveling 2c

Veiligheidsaspecten gedurende missies actief te monitoren, niet op afstand maar ter plaatse;

Defensie hecht grote waarde aan de veiligheid en gezondheid van haar personeel, in binnen- en buitenland, onder reguliere omstandigheden en tijdens uitzendingen.

Om de veiligheid te versterken hebben we de volgende maatregelen genomen in de voorbereiding op, en tijdens de inzet van onze militairen:

- Bij de directie Operaties, verantwoordelijk voor het plannen, voorbereiden, ondersteunen en evalueren van inzet, wordt capaciteit toegevoegd die de veiligheid gedurende de hele keten moet waarborgen.
- Onder coördinatie van de Commandant der Strijdkrachten (CDS) worden minimaal eenmaal per jaar in de missiegebieden veiligheidsaudits uitgevoerd. Hierbij zal er nadrukkelijk aandacht zijn voor munitie-veiligheid en de medische keten. Ook het werkterrein van de IGV strekt zich uit tot de missiegebieden.
- De commandant van de Defensie Gezondheidsorganisatie (DGO) brengt voorafgaande aan elke nieuwe inzet advies uit aan de CDS over de medische voorzieningen in het inzetgebied. De CDS betreft dit bij zijn militair advies. Een vertegenwoordiger van de commandant van de DGO zal deelnemen aan elke verkenning voor een missie.
- Een risicoanalyse, gericht op alle veiligheidsaspecten van de inzet, vormt vanaf heden een vast onderdeel van de besluitvorming over de inzet van militairen of een verlenging van de inzet. In een Artikel 100-brief wordt de Tweede Kamer hierover expliciet geïnformeerd.
- De resultaten van alle vormen van missie-gerelateerde controles en audits die onderdeel zijn van de interne leercyclus worden zowel aan de commandant in het missiegebied als aan de CDS en de centrale directie Veiligheid gerapporteerd, terwijl de IGV er desgevraagd over kan beschikken.

Aanbeveling 3: Verbeter de zorg voor wapens en munitie zodanig dat wapens en munitie geschikt zijn voor het gebruik in de omstandigheden die zich kunnen voordoen tijdens missies. Zorg er met name voor:

Aanbeveling 3a

Dat bij de mortiergranaten die momenteel op voorraad zijn te controleren of alle veiligheidsprocedures op de juiste wijze zijn doorlopen en – waar dat niet is gebeurd – dat alsnog te doen;

Voordat munitie in gebruik wordt genomen, doorlopen alle soorten, dus ook mortiergranaten, een volledig typeclassificatieproces. In dit proces wordt per munitieartikel een representatief aantal artikelen getest, waarbij rekening wordt gehouden met de klimatologische omstandigheden waaronder de munitie wordt gebruikt. Zijn de bevindingen na deze testen positief, dan wordt de munitie veilig voor gebruik bevonden en kan het aan eenheden worden uitgegeven. Niet alle munitie heeft al het volledige proces doorlopen. Om te waarborgen dat munitie veilig kan worden ingezet, wordt munitie voor uitgifte onderworpen aan verschillende testen. Dit laat onverlet dat het doorlopen van het volledige typeclassificatieproces een prioriteit van het Munitiebedrijf is. Hierbij krijgt munitie met een hoog gebruikersrisico, zoals mortiergranaten, voorrang op munitie met een laag gebruikersrisico. Om dit proces te bespoedigen en in 2019 te kunnen voltooien, trekken we extra capaciteit aan.

Wanneer munitie wegens omstandigheden, bijvoorbeeld een spoedaanvraag voor een specifieke missie, geen volledig typeclassificatieproces heeft doorlopen, geeft het Munitiebedrijf deze munitie slechts uit onder verstrekking van een tijdelijke ontheffing. Aan een ontheffing gaat een risicoafweging vooraf en worden waar nodig harde gebruikersrichtlijnen opgesteld. Het doorlopen van een volledige typeclassificatie blijft echter de norm en de ontheffing geldt daarom voor een afgebakende periode. Is binnen deze periode de typeclassificatie niet alsnog uitgevoerd, dan wordt de munitie geblokkeerd zodat die niet langer kan worden gebruikt.

Aanbeveling 3b

De geconstateerde tekortkomingen in de organisatie en voorschriften binnen de munitieketen op te heffen;

De volgende onderdelen in de munitieketen zijn verbeterd:

- De voorwaarden voor het veilig hebben en gebruiken van munitie zijn vanaf nu richtinggevend in het planningsproces van een missie. Minimale voorwaarden zijn onder meer de veilige opslag, bijvoorbeeld met behulp van geconditioneerde containers. Tijdens het planningsproces besteden we tevens aandacht aan de gebruikscondities zoals de buitentemperatuur en de maximale belasting die de munitie aan kan. Hiermee verzekeren we ons ervan dat de munitie geschikt is voor gebruik in de omstandigheden die zich kunnen voordoen tijdens missies.
- Technici van het Defensie Munitiebedrijf zijn intensiever betrokken bij het planningsproces. Ook tijdens lopende missies adviseren munitietechnici over het veilig gebruiken van munitie, onder meer bij wijzigen in de missie. We leiden extra munitietechnici op. Dit is niet van vandaag op

morgen gerealiseerd. De functies zijn kennisintensief en vergen een gedegen opleiding en ruime ervaringsopbouw.

- De Auditdienst Rijk (ADR) heeft op ons verzoek een audit uitgevoerd naar de munitievoorziening tijdens crisisbeheersingsoperaties. De aanbevelingen van de ADR betreffen (a) het verbeteren van de samenwerking in de munitieketen, (b) het verbeteren van de toegankelijkheid van de regelgeving, (c) het aanstellen van een ketenregisseur, (d) het verbeteren van de kennis en het inzicht op het gebied van munitie en (e) het verbeteren van het lerend vermogen van de organisatie. De aanbevelingen a, b, d en e zijn in deze beleidsreactie al in maatregelen vertaald. Defensie kiest niet voor het aanstellen van een ketenregisseur omdat dit een derde vorm van aansturing zou introduceren. Dit zou de bestaande duale wijze van aansturing, namelijk lijnsturing (hiërarchisch) en processturing (functioneel), nog complexer maken. We kiezen ervoor de schakels in de keten te versterken en de onderlinge verantwoordelijkheden duidelijker te maken.
- Technici van het Defensie Munitiebedrijf en de Militaire Commissie Gevaarlijke Stoffen (MCGS) leveren bindend advies voor de opslag van ontplofbare stoffen op basis van hun bevindingen ter plaatse. De MCGS geeft advies voor zowel de hoofdopslagplaatsen als de overige vaste, niet mobiele locaties waar eenheden hun munitievoorraad opslaan, bijvoorbeeld op vooruitgeschoven posten. Ook hier zijn de voorwaarden waaronder munitie veilig blijft leidend voor de opslaglocaties. We breiden de capaciteit van de MCGS uit zodat meer controles ter plaatse kunnen worden uitgevoerd.
- Het Korps Militaire Controleurs Gevaarlijke Stoffen (KMCGS) controleert ter plaatse de omgang met gevaarlijke stoffen en kan, indien nodig, bindende interventies uitvoeren. Het KMCGS controleert of de bindende adviezen zoals gegeven door de MCGS worden nageleefd.
- Voor munitie op vooruitgeschoven posten hanteren we nu het *first in first out* principe. Munitie die er het langst ligt, moet als eerste worden gebruikt. De belasting op de munitie, zoals de omstandigheden waaronder de munitie is opgeslagen en vervoerd, is leidend.
- De lokale munitiebeheerder neemt bij een rotatie alle munitie in die bij eenheden opgeslagen is geweest. De munitiebeheerder, en eventueel munitietechnici van het Munitiebedrijf, inspecteren de ingenomen munitie. Munitie die teveel te verduren heeft gehad, wordt niet opnieuw uitgegeven. Alleen in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld ten behoeve van een acute noodzaak tot zelfverdediging, kan hierop een uitzondering worden gemaakt. De CDS maakt dan een weloverwogen risico-afweging.
- De munitieketen kent veel voorschriften en regelgeving. Om de toegankelijkheid en aansluiting bij de praktijk te vergroten, en daarmee bij te dragen aan veiligheid, wordt de regelgeving gesaneerd. Inmiddels is het voorschrift voor typeclassificatie aangepast en wordt het voorschrift voor het aanduiden van munitie en munitieverpakking gewijzigd.
- We zorgen voor betere bekendheid met de voorschriften over veilig gebruik van munitie bij alle munitiebeheerders. Zo heeft elke lokale munitiebeheerder, voordat deze op missie gaat, nu de vereiste opleiding voltooid en de benodigde praktijkervaring opgedaan.
- We investeren in kennisopbouw over veilig gebruik van munitie bij de eindgebruiker. Fysieke en sociale veiligheid wordt onderdeel van de

initiële opleidingen. Ook zorgen commandanten voor het opnemen van fysieke en sociale veiligheid in het curriculum van alle kader- en niveauopleidingen.

Aanbeveling 3c

De opslag, verplaatsing en het gebruik van de munitie zorgvuldig te documenteren zodat bij gebleken onveilige werking alle betrokken munitie traceerbaar is;

De munitieopslag, uitgifte en inname documenteren we nu nog in een afzonderlijk *Warehouse Management Systeem* (WMS). Hierin leggen we zowel de kwantiteit (aantallen/batchnummers) als de kwaliteit (bruikbaar/onbruikbaar) vast. Op deze manier weten we waar munitie zich bevindt. Op termijn moet deze functionaliteit worden overgenomen door het logistieke ERP-systeem.

Onveilige munitie wordt geblokkeerd en munitiebeheerders overal in de wereld worden hierover geïnformeerd. In dit bericht kondigt het Defensie Munitiebedrijf dwingend te nemen maatregelen af. Na het mortierongeval in Kidal is een extra check aan dit systeem toegevoegd. De munitiebeheerders moeten nu een ontvangstbevestiging sturen.

Aanbeveling 3d

Het aanschaftraject van wapens en munitie zorgvuldig te documenteren en archiveren, zodat te reconstrueren is hoe beslissingen tot stand zijn gekomen;

Informatie over hoe beslissingen tot stand zijn gekomen voorafgaand aan de aanschaf van wapens en munitie wordt opgenomen in het bijbehorende verwervingsdossier. Meer dan voorheen zal hierop worden toegezien.

Aanbeveling 3e

Dat de resterende voorraad 60-mm HE80-granaten niet meer gebruikt wordt;

Het gebruik van alle 60mm-mortiermunitie is direct na het ongeval gestaakt. Na publicatie van het OVV-rapport is het Defensie Munitiebedrijf direct begonnen met de voorbereidingen voor het vernietigen van de in voorraad zijnde granaten.

We vervangen het 60mm-mortierwapensysteem, dus zowel de mortieren als de mortiergranaten. We verwachten het nieuwe wapensysteem in het tweede kwartaal van 2018 in gebruik te kunnen gaan nemen.

Aanbeveling 3f

Dat andere landen die deze granaten gebruiken, worden geïnformeerd over de bevindingen van dit onderzoek.

Defensie neemt sinds oktober 2017 deel aan *Munitions Safety Information Analysis Center* (MSIAC), een veiligheidsinformatie- en analysecentrum dat is gekoppeld aan de NAVO. Deelname bevordert de vroegtijdige signalering van kwetsbaarheden bij munitie. Binnen het MSIAC wisselen landen informatie uit over incidenten met munitie en wapensystemen.

De leverancier van de betrokken mortiergranaat, de firma Arsenal, is vorig jaar geïnformeerd over het rapport van de OVV. Eind december heeft de OVV een Engelse vertaling van het rapport gepubliceerd. Defensie heeft de leverancier hierover geïnformeerd en verzocht dit rapport beschikbaar te stellen aan gebruikers van dezelfde mortiergranaat. De uitkomsten van het rapport zijn ook meegedeeld aan het hierboven genoemde MSIAC en de VN.

Aanbeveling 4: Verbeter de acute medisch zorg voor internationale missies.

Aanbeveling 4a

Nader te bepalen welke kwaliteit van medische zorg beschikbaar moet zijn voor Nederlandse bijdragen aan VN-missies en criteria te ontwikkelen om die kwaliteit te toetsen.

Toereikende medische zorgcapaciteiten zijn een voorwaarde voor een Nederlandse bijdrage aan een missie. De medische zorg die Defensie voor haar militairen tijdens inzet nastreeft, berust op de in Nederland gebruikelijke kwaliteitsnormen, de Nederlandse wetgeving en de Nederlandse professionele standaard. Tijdens operationele inzet is deze hoge zorgstandaard echter niet altijd realiseerbaar. Onze militairen opereren immers vaak in onveilige, onbegaanbare, afgelegen en onderontwikkelde gebieden. Tijdens het plannen van een missie is het daarom van groot belang om de risico's te kennen en weloverwogen risicoafwegingen te maken.

We ontwikkelen een medische inzetmatrix om te bepalen welke zorg op welk moment nodig is voor een veilige bijdrage van Nederlandse militairen aan een missie. Zo moet in beginsel een *Role 2*-medische faciliteit beschikbaar zijn met geschikte voorzieningen voor levens- en ledematenreddende operaties. Het is echter niet realistisch om bij elke inzet van Nederlandse militairen een *Role 2*-faciliteit ter beschikking te hebben. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van de marine op zee of de inzet van kleine speciale eenheden.

De eerste stappen voor het opstellen van een medische inzetmatrix zijn gezet. Omdat we zorgvuldig een evenwichtig plan willen ontwikkelen, dat zowel op nationale als internationale steun kan rekenen, verwachten we dat we dit op zijn vroegst begin volgend jaar af hebben.

Door middel van zogenaamde *friendly visits* toetst de DGO de medische zorgfaciliteiten regelmatig. Op deze manier kunnen we de kwaliteit van de zorg zo goed mogelijk bewaken en zo nodig tijdig ingrijpen. Ook de VN blijft toezien op het lokale zorgsysteem. Zo worden enige malen per jaar oefeningen met de medische keten uitgevoerd, bijvoorbeeld wanneer er een nieuw medisch team arriveert.

Ook gaan we de medische voorzieningen intensiever controleren. Zo gaat de commandant van de DGO vaker werkbezoeken aan missiegebieden afleggen. Ook breiden we de capaciteit van de onafhankelijke Inspecteur der Militaire Gezondheidszorg (IMG) uit zodat deze vaker inspecties in missiegebieden kan uitvoeren.

Aanbeveling 4b

De aanwezigheid van het vereiste zorgpotentieel te definiëren als randvoorwaarde om een missie van start te laten gaan

Voordat een missie van start gaat, beschouwen we de gehele medische keten. Een minimale voorwaarde is een werkende medische keten, die in werking treedt vanaf het moment dat een militair gewond raakt. De eerste stap is medische zorg door een militair verpleegkundige en, indien nodig, door een militair arts. De volgende stap is een *Role 2*-hospitaal waar levens- en ledematenreddende behandelingen kunnen worden uitgevoerd. Zo nodig gaat de gewonde militair naar een *Role 3*-hospitaal voor intensive care behandelingen of, zodra de patiënt stabiel genoeg is, naar Nederland voor verdere behandeling. Per missie bepalen we of aan de voorwaarden wordt voldaan. Zo nodig kunnen we aanvullende Nederlandse middelen inzetten, bijvoorbeeld een medische evacuatiehelikopter (Medevac) of, in uitzonderlijke situaties, eigen medisch specialisten.

De commandant van de DGO brengt voorafgaande aan elke nieuwe inzet advies uit aan de CDS over de medische voorzieningen in het inzetgebied. De CDS neemt dit mee in het militair advies voorafgaand aan elke missie. In een artikel 100-brief wordt de Tweede Kamer expliciet geïnformeerd over de medische voorzieningen in het missiegebied.

Aanbeveling 4c

Bij verplaatsing/uitbreiding van missies alert te zijn op de consequenties voor de medische zorg

Via het door Defensie gehanteerde planningsproces, gebaseerd op het *Comprehensive Operational Plannings Process* (COPP) van de NAVO, analyseren we elke grote wijziging van een missie. In dit operationele planningsproces worden alle aspecten van militair optreden, waaronder de militaire medische zorg, integraal opnieuw geanalyseerd en beoordeeld. Zo komen we tot een bewuste afweging van noodzakelijke aanpassingen aan de missie. Daarnaast wordt iedere missie minimaal één keer per jaar geïnspecteerd door een team onder leiding van de CDS.

Verder gaat bij elke complexe missie nu een *Senior Medical Officer* (SMO) mee. De CDS besluit of het een complexe missie betreft, waarbij aspecten zoals de omvang van de bijdrage aan de missie, het internationale karakter, de spreiding over meerdere locaties en de aanwezigheid van meerdere medische faciliteiten van invloed zijn. Bij een dergelijke missie treedt de SMO op als medisch adviseur van de commandant in het missiegebied en hij ziet daarbij toe op een goede werking van de medische keten en op de medische kwaliteit. Bij verplaatsingen, oefeningen of missies adviseert de SMO de commandant over de medische aspecten. Wanneer de medische keten niet aan de door Defensie gestelde voorwaarden voldoet, wordt een missie of oefening aangepast, of afgeblazen, of worden in onvermijdelijke gevallen risico's weloverwogen geaccepteerd. Hoe dan ook kan de commandant ter plaatse een weloverwogen besluit nemen.

Aanbeveling 4d

De zorginhoudelijke beoordeling van *Role 2/3* behandel­faciliteiten te verbeteren door standaardisatie en gebruikmaking van specialistisch medisch personeel met kennis en ervaring op het gebied van militaire traumaopvang en traumachirurgie.

Een nieuwe werkinstructie helpt bij de standaardisatie van de zorginhoudelijke beoordeling. De commandant van de DGO en de IMG houden toezicht op de uitvoering van deze standaardisatie, onder meer door het afleggen van werkbezoeken ter plaatse.

Tot slot

Deze maatregelen worden met hoge prioriteit uitgevoerd. Wij gaan de voortgang, mede via de directie Veiligheid en de nieuwe onafhankelijke Inspecteur-generaal Veiligheid, nauwlettend volgen. Waar nodig sturen we bij. Op die manier zorgen we voor een veilige en lerende organisatie.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

*DE STAATSSECRETARIS
VAN DEFENSIE*

Drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten

Drs. B. Visser